

BUITEN

10^E JAARGANG N^O. 38.

ZATERDAG 16 SEPTEMBER 1916.

Foto Kistemaker.

VENETIË, „KONINGIN VAN CYPRUS”.
DE „BRUG DER ZUCHTEN” TUSSEN DEN ACHTERGEVEL VAN HET DOGENPALEIS EN DE
OUDE STAATSGEVANGENIS MET DE BERUCHTE LOODEN DAKEN.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

HET „JOHN GRIER HOME”. UIT HET ENGELSCHE, DOOR JEAN WEBSTER (14)	BLZ. 446
DEN BINK STEKEN, DOOR F. W. DRIJVER	„ 447
VENETIË „KONINGIN VAN CYPRUS”, DOOR MAURITS WAGENVOORT, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 445, 448—451
HERFST, (GEDICHT), DOOR G. DE GRAAF	BLZ. 449
TROPISCHE LICHTBEELDEN, DOOR TROPICUS	„ 450
BOOMEN EN LICHT, DOOR J. V. D. VEEN, GEÏLL.	BLZ. 452—453
DE ABRIKOOS (PRUNUS ARMENIACA), DOOR R. TEPE, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 454—455
DE GESCHIEDENIS VAN EEN ROOS, NAAR EUGÈNE DE MIRÉCOURT	BLZ. 455
HUIZE „VREUGD EN RUST” TE VOORBURG. ILLUSTRATIE	„ 456

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke Nummers kosten 8 dagen na de verschijning 15 cts., daarna wordt de prijs 25 cts.

HET „JOHN GRIER HOME”

DOOR JEAN WEBSTER.

(14) (Geautoriseerde vertaling van „Dear Enemy”).

Vrijdag.

MIJN lieve, lieve Judy, Wat een opruiming! Ik heb de keukenmeid en den portier ontslagen en in zeer korte bewoordingen de taalonderwijzeres te kennen gegeven, dat zij het volgend jaar niet terug behoeft te komen. Als ik nu den WelEd. Gestr. ook maar kon ontslaan!

Ik moet je ook vertellen, wat er vanochtend gebeurde. Onze eerbiedwaardige regent, die zoo'n gevaarlijke ziekte heeft gehad, is nu weer gevaarlijk beter geworden en kwam aanloopen om een buurvisite te maken. Punch nam een hoekje van mijn bibliotheek in beslag, geheel en al verdiept in zijn blokken. Ik houd hem van de andere kinderen verwijderd en pas de Montessori-methode op hem toe, door hem heel alleen op een kleedje te laten liggen en ervoor te zorgen, dat zijn zenuwen in geenerlei wijze geschokt kunnen worden. Ik vlei mijzelf, dat het systeem goed werkt. Zijn woordenlijst lijkt in den laatsten tijd al veel op die van een preutsche dame.

Nadat de WelEd. Gestr. ons een treurig uur had bezorgd, rees hij uit zijn stoel om heen te gaan. Toen hij de deur achter zich sloot (ik ben het kind hoogst dankbaar, dat het tenminste dat oogenblik heeft afgewacht) vestigde Punch zijn doordringende, bruine oogen peinzend op mij en mompelde met een vertrouwelijk glimlach:

„Jesus, heeft die vent niet precies het sm... van een aap?”

Als je een lieve, Christelijke familie kent, die een alleraardigsten bengel van 5 jaar wil aannemen, schrijf dan alsjeblieft dadelijk aan

S. McBride.

Directrice van het John Grier Home.

Lieve Pendletons,

Ik heb nog nooit twee zulke slakken als jullie gekend! Nu pas ben je in Washington en ik heb al dagen lang mijn reisnecessaire gepakt om een paar heerlijke dagen chez vous door te brengen. Maak toch voort! Ik heb zoo lang en hevig in deze gestichts-atmosfeer gesmacht als het bij menschenhoudingsvermogen slechts kan. Ik stik en ga dood als er niet spoedig verandering in komt.

Je haast gestikte, haast versmachte

S. McB.

P.S. Stuur Gordon Hallock een kaart om hem te berichten, dat je in Washington bent. Hij zal dolgraag zichzelf en het Capitool tot je beschikking stellen. Ik weet, dat Jervis hem niet mag lijden maar Jervis moest wijzer zijn en ongemotiveerde antipathieën tegen staatslieden overwinnen. Wie weet, misschien zal ik mij op een goeden dag ook in politiek verdiepen.

Mijn lieve Judy,

Wij krijgen de leukste cadeaux van onze vrienden en weldoeners. Luister maar eens: De vorige week reed de Heer Wilton J. Leverett (ik lees zijn naam van zijn kaartje op) over een gebroken flesch aan den buitenkant van ons hek en terwijl zijn chauffeur de autoband lapte, maakte hij even van dit oponthoud gebruik door bij ons binnen te loopen. Betsy liet hem het heele gesticht zien en hij nam met een bepaald intelligente belangstelling alles op, wat zij hem toonde en interesseerde zich bijzonder voor ons nieuwe kamp.

Dat is iets, wat mannen aardig vinden. Hij ging zelfs zoover, dat hij zijn jas uitgooide en met twee kampen slagbal speelde. Na anderhalf uur keek hij plotseling op zijn horloge, vroeg om een glas water en ging buigend heen.

Wij waren deze kleine geschiedenis al geheel vergeten totdat wij er vanmiddag plotseling door den postbode weer aan werden herinnerd. Hij bracht ons een geschenk van het chemisch laboratorium van Wilton J. Leverett, bestaande uit een vat, van niet al te kleine afmetingen, met vloeibare, groene zeep!

Heb ik je al verteld, dat het zaad voor onze tuintjes uit Washington gekomen is? Een beleefd geschenk van Gordon Hallock en het U. S. Government.

Als een voorbeeld van de onwetendheid, waarin de kinderen hier gelaten werden, zal ik je alleen maar vertellen, dat Martin Schladowitz, die drie jaar op deze pseudo-buitenplaats doorbracht, niets beters wist te doen dan een gat van twee voet diep te graven en daarin zijn slaazad te bedelven.

O, als je eens wist, wat ik hier al heb verbeterd en telkens weer verbeteren moet! Natuurlijk kun jij daarover zeker wel het eerst meespreken. Zoo langzamerhand leer ik eerst mijn oogen goed te gebruiken en dingen, die ik eerst grappig vond, schijnen me nu — o Judy, laat ik er niet over beginnen! Het is treurig! Elk grappig ding, dat te voorschijn wipt, schijnt weer iets diep treurigs te verbergen.

Op het oogenblik schenken wij angstvallig al onze aandacht aan onze manieren — geen vondelingen-gestichtsmanieren, neen, dansschoolmanieren!

Je moest onze kleine Uriah Heepish eens zien — geen kind kan er betere manieren op na houden! Ze maakt een buiging als je haar een hand geeft en als er een dame binnenkomt, staan de jongens van hun stoel op met hun pet in hun hand, en schuiven een stoel aan. (Gisteren heeft Tommy Woosen Sadie Kate met haar neus in de soep geduwd, tot groot vermaak van ons allen, behalve van Sadie Kate, die een onafhankelijke jonge dame is, en niet van die onnoodige, mannelijke attenties houdt). Eerst spotten onze jongens met die manieren maar na het prachtig werkend voorbeeld van hun held, Percy de Forest Witherspoon, zijn het al kleine gentlemen geworden.

Punch heeft me vanmorgen een bezoek gebracht. Gedurende het laatste halfuur heeft hij zich in het raamhoekje neergevlid en zich kalm tevreden met zijn kleurpotloodjes geamuseerd terwijl ik ijverig aan jou zat te pennen! Betsy gaf hem en passant een kus op zijn neus.

„Ach, loop heen”, bromde Punch, donker blozend, en veegde met een zekere, mannelijke onverschilligheid het laatste teeken van teederheid weg. Maar ik merkte op, dat hij zijn kleurwerk met meer ijver en met een poging tot fluiten, hervatte. Wij zullen er wel in slagen het hart van dezen jongen man voor ons te winnen.

Dinsdag.

De dokter was vandaag erg uit zijn humeur. Hij kwam juist binnenstappen toen de kinderen op weg naar de eetzaal waren. Hij liep mee, onderzocht het eten en ontdekte — God zij ons genadig, dat de aardappels aangebrand waren! En een herrie, dat die man daarover maakte! Het is voor het eerst sedert ik hier ben, dat de aardappels aangebrand zijn en je weet, dat aanbranden soms zelfs in de beste families voorkomt, maar als je Sandy hoorde, zou je denken, dat de keukenmeid de aardappels expres op mijn order had laten aanbranden.

Zooals ik je vroeger ook wel eens schreef, zou ik best zonder Sandy mijn weg weten!

Woensdag.

Gisteren hadden wij een prachtige zonnigen dag. En Betsy en ik lieten deze eene maal plicht zijn en tuiten naar een prachtig landhuis van een van haar vriendinnen, waar wij in een Italiaanschen tuin thee dronken. Punch en Sadie Kate waren den heelen dag zoo lief geweest, dat wij op het laatste oogenblik telefoneerden, of wij hun mochten meebrengen.

Dans School Maniertjes

„Ja, breng die schatjes maar mee”, luidde het geestdriftig antwoord.

Maar de keuze van ons beiden bleek niet de juiste te zijn! Wij hadden Mamie Prout mee moeten nemen, die laatst bewezen heeft, dat ze uren lang stil kan zitten. Ik zal je de details van ons bezoek besparen. Het hoogtepunt werd bereikt toen Punch de goudvischjes uit de allerdiepste diepte van het vischbassin te voorschijn wilde halen.

Onze gastheer haalde hem er bij zijn eene been uit en het kind keerde in het gesticht terug, gehuld in de rose en wit gestreepte badmantel van genoemden heer.

Wat zeg je daarvan?

Dr. Robin MacRae heeft in een verzoeningsgezinde bui en met den wensch het geval ter gelegenheid van de aangebrande geschiedenis te doen vergeten, Betsy en mij uitgenoodigd om den volgende Zondag, om zeven uur, bij hem in het olijfgroene huis het avondeten te gebruiken. Ik geloof, dat ons gesprek om bacillen van roodvonk en een geval van tuberculose en een aanenschakeling van aan drankzucht verslaafde en gedegeneerde menschen zal draaien. Deze half-gedwongen gastvrijheid zal hem wel erg de keel uithangen maar aan den anderen kant redeneert hij, dat hij beleefd tegenover de directrice moet zijn, als hij wil dat zij hem in het gesticht een beetje de vrije hand laat.

Ik lees dezen brief zoo juist over en moet toegeven, dat ik wel wat erg van den hak op den tak spring, maar, ofschoon hij geen enkel belangrijk nieuwtje bevat, vertrouw ik, dat je toch wilt aannemen, dat ik er elk oogenblik gedurende de laatste drie dagen aan heb besteed.

Je zeer werkzame,
Sallie McBride.

P.S. Een gezegende, lieve dame kwam hier vanmorgen en zeide, dat zij gedurende den zomer een kind bij zich wilde hebben en liefst de allerzwakste en ziekelijkste baby, die ik had. Haar man is pas gestorven en nu wilde zij werk hebben, dat haar geheel in beslag neemt. Is dat niet roerend, lief?

Zaterdag middag.

Lieve Judy en Jervis,

Broer Jimmie, aangespoord door onophoudelijke bedelbrieven, heeft me ten slotte een geschenk gezonden. De keuze had hij zich voorbehouden.

Wij hebben een aap!! Hij heet Java.

De kinderen hooren de schooll klok niet langer, alles draait thans om Java. Op den dag, dat hij hier kwam, liep het heele huis op een rij naar hem toe en schudde hem de hand. Arme Sing is vergeten en verschopt. Ik moet voor zijn badje betalen!

Sadie Kate heb ik tot mijn particuliere secretaresse benoemd. Ze schrijft de bedankbriefjes voor het heele huis en haar letterkundige stijl veroorzaakt een verbazende lachlust bij onze wel-doeners. Ze heeft de vaste gewoonte aangenomen steeds bij haar bedankje om een volgend geschenk te verzoeken. Tot nu toe heb ik aangenomen, dat de Kilcoynes uit het wilde Westen van Ierland stammen, maar nu begin ik er haar voorvaderen van te verdenken, dat zij eerder in Blarney Castle hun oorsprong vinden. Je kunt uit ingesloten copiebrief aan Jimmie zien, welk een overredende kracht in de pen van deze jonge dame schuilt. Ik hoop, dat het in dit geval tenminste niet de gewenschte uitwerking zal hebben.

Lieve Mijnheer Jimmie,

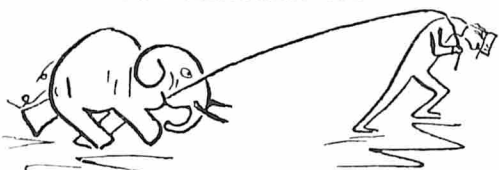
Wij danke Uw alle heel harteluk voor de lieve aap die Uw ons stuurde wij noeme hem Java omdat dat een warm ijsland is aan de overkant van de oseaan, waar hij net als een vogel in een nest geboren is al was hij grooter zij de dokter.

De eerste dag dat hij hier was hebbe alle jongens en meisjes hem een hand gegee en goede morgge Java tegen hem gezegt en het is zoo grappig hij hout je hand zoo stijf fast. Ik was eerst bang om hem aan te raake maar nu zit hij op mijn schouer en slaat zijn arme om mij heen als hij dat wil hij maakt een gek geluit en als wij aan zijn staart kome wort hij neidig.

Wij houde heel veel van hem en ook van jou. En als Uw noges wat geeft stuur Uw ons dan een oliefant. Nu hou ik op.

Uw liefhebbende Sadie Kate.

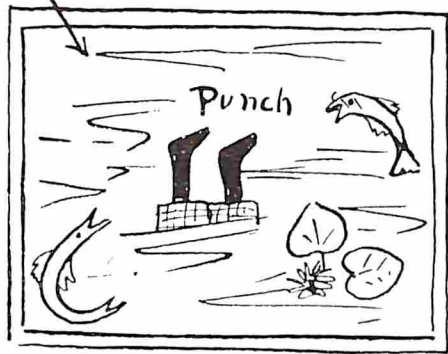
Percy de Forest Witherspoon blijft nog steeds aan zijn kamp getrouw, maar ik ben bang, dat hij er op een dag genoeg van zal krijgen en dring er dus telkens

op aan, dat hij vakantie moet nemen.

Visch bassin

Hij heeft veel kennissen in de omstreken en verleden Zaterdag bracht hij twee vrienden mee, aardige jongelui, die om het kampvuur zaten en jachtverhalen van de Koppensnellers in Sarawak, een smalle rose streep aan den top van Borneo volgens de landkaart, ten beste gaven. Mijn dapperen hebben nu het plan, naar Sarawak te trekken en daar de Koppensnellers te doden. Elke encyclopedie in ons huis is al geraadpleegd en er is hier geen jongen of hij kan je een nauwkeurig verslag betreffende geschiedenis plantengroei, gewoonten en klimaat van Borneo doen. Ik zou alleen maar willen, dat Mijnheer Witherspoon vrienden bij ons wilde brengen die in Engeland, Frankrijk en Duitschland hebben gejaagd. Dat zijn wel streken, die niet heelemaal zoo chique zijn als Sarawak, maar het zou daarentegen nog nuttiger voor onze kinderen zijn.

Wij hebben weer eens een nieuwe kokkin, de vierde gedurende mijn regeering hier. Ik heb je nooit met mijn keukenmeidenlasten verveeld, maar daaraan ontkomt ons gesticht al net zoo min als gewone huisgezinnen. Deze laatste is een negerin, een groote, dikke, vette glimlachende, chocoladekleurige vrouw uit Zuid Carolina, en sedert zij er is, lijkt het hier wel luilekkerland. En weet je hoe ze heet? Sallie, als je het goed vindt, maar als je het niet goed vindt, ook. Ik stelde haar voor van naam te veranderen.

„Neen juffrouw, ik heet al langer dan u zoo en ik zou nooit weten, dat U het tegen mij had als u mij Mollie of anders noemde. Ik geloof, dat die naam bij me hoort”.

Dus blijft zij „Sallie”. Maar we behoeven toch niet bang te zijn, dat onze brieven verwisseld worden want haar naam is lang niet zoo gewoontjes als de mijne. Hij luidt: Johnston-Washington, met een verbindingsteeken.

Zondag.

Onze geliefkoosde bezigheid is tegenwoordig bijnaampjes voor „Sandy” te bedenken. Zijn ernstige, waardige houding leent zich heel goed voor caricatuur. Wij hebben zoo juist weer een nieuwe uitgevonden. „The Laird o' Cockpen” is Percy's ontdekking.

„The Laird o' Cockpen he's proud and he's great;
His mind is ta'en up with things of the state.”

Miss Snaith noemt hem vol afschuw „die man” en Betsy noemt hem graag (maar steeds in zijn afwezigheid) Dr. Levertraan. Mijn tegenwoordige lievelingsnaam is „Macphairson Clon Glocketty Angus McClan”. Maar wat poëtisch gevoel betreft, spant Sadie Kate de kroon. Zij noemt hem „Mijnheer Op een Goeden Dag”. Ik geloof niet, dat onze dokter ooit bezongen is geworden maar elk kind kent het volgende gedicht uit het hoofd:

„Op een goeden dag zal gauw iets heel aardigs gebeuren.

Wees zoo goed kind en neem mijn waarschuwing aan:

Slik met een glimlach de lekkere levertraan,

Je krijgt ook een pepermintje, dus je mag niet zeuren”.

Vanavond zullen Betsy en ik naar ons diner gaan en ik beken je eerlijk, dat wij vol nieuwsgierigheid dat oogenblik afwachten, waarop we eindelijk het interieur van het mistroostig huis te zien zullen krijgen. Hij spreekt nooit over zich zelf of over hetgeen achter hem ligt of over de personen, die hij kent. Hij schijnt een geïsoleerde figuur te zijn, die op een piëdestal met het onderschrift Wetenschap prijkt met geen spraak van menselijkheid of menschelijke zwakheden, met uitzondering van zijn drift. Betsy en ik zijn dol nieuwsgierig om zijn verleden te weten te komen. Laat ons maar in zijn huis binnendringen. We zullen met onze speurneuzen dan een heel eind verder zijn! Zoo lang de deur door de wreede MacGurk gesloten gehouden werd, hadden wij alle hoop opgegeven, ooit tot het heiligste der heiligdommen door te dringen. Maar nu, Judy, nu ontsluit die wonderdeur zich plotse-ling voor ons.

(Wordt vervolgd).

S. McB.

DEN BINK STEKEN.

Wij kennen uit de „Camera Obscura” het tooneeltje, dat afgespeeld werd in den tuin van Dr. Deluw en herinneren ons hoe de rakkert, die over de schutting van nr. 32 sprong bij het zien van den dertienjarigen dokterszoon, uitroept: „Ha, daar heb je dat lieve jongetje, dat driemaal in de week den bink steekt!” Over de herkomst van deze uitdrukking schijnen de geleerden het, evenals over zoo menig ander ding, niet eens te zijn, al is de beteekenis duidelijk, nl. heimelijk uit school blijven.

Het is merkwaardig te weten hoeveel uitdrukkingen onze taal rijk is. ter aanduiding van dit, voorheen zoo veelvuldig voorkomend, misbruik. Een lezer van „Buiten” schreef mij onlangs hoe hij in Brabant het woord *hagemuiten* had hooren dienst doen, hetwelk in verband kan staan met het muiten (mutare), ruien of inbegedoken zitten der vogels.

Zoo'n jongen, die *haagje schuilt*, ergens achter een heg verscholen zit, *schoelwinkelt* of *maakt schuiltje*. Elders heet het, dat hij *stukjes draait* (oude Amsterdamsche benaming), *vinke-mannetje speelt*, *kraampjes loopt*, *schobbetjes* of een *plattertje* of een *snoesje* maakt, *boemelt*, *spijbelt*, *scherlookert*, *den halster strijkt*, *om de school loopt*. Ik weet niet hoeveel uitdrukkingen er meer zijn van welke de eene zich gemakkelijker laat verklaren dan de andere, maar welke verscheidenheid laat zien, hoe algemeen verbreid het euvel eenmaal was en hoe vindingrijk het kinder-vernunft is, waar 't geldt namen uit te denken voor hetgeen — mutatis mutandis — nog in de taal der volwassenen heet *een sluipertje maken!*

F. W. DRIJVER.

VENETIË „KONINGIN VAN CYPRUS”.
EEN GEDEELTE VAN DE LAGUNENSTAD IN VOGELVLUCHT.

VENETIË „KONINGIN VAN CYPRUS”.

TERWIJL ik tracht mij Venetië's beeld voor den geest terug te roepen, en mij voor te stellen wat zij geweest en wat zij nóg is, lijkt deze stad mij een wonder van grootscheit en pracht. Voor de ziel, die verleden weet te vereenzelvigen met heden; geschiedenis ziet als menselijke schepping van gemeenebest; in den bouw van stad en ommeland wil en wensch herkent harer bewoners, is Venetië onder de steden der wereld koningin bij de gratie van haar genie. Zij mag thans een vervallen koningin zijn: de weemoed over haar verloren macht roept eerbied op als voor een gesluisde majesteit.

Gezien in deze vereeniging van verleden en heden, bevat Venetië nog thans alles wat een stad het aureool geeft van grootheid en schoonheid. Waarlijk koningin, bezit zij in haar juweelschrijn alle geestelijke en tastbare rijkdommen. In de aanslibbing eener delta gebouwd op palen, is zij door haar 117 eilandjes met elkaar verbonden door 380 bruggetjes, en in S-vorm doorslingerd van het *Canal Grande*, der ongunst van een slecht klimaat ten spijt, een stad van geheel eenige pracht. De wereld kent andere, grootere, eertijds door de macht van het genie harer bewoners machtiger steden: zij kent er geen, welke nog heden in gelijke mate de verbeelding bezielt, als Venetië, welke in haar ruim duizendjarig bestaan alle menselijke schoonheid haast tegelijk gekend heeft.

Wanneer in het begin der 9e eeuw een Venetiaansche vloot het gebeente van den evangelist Marcus uit Alexandrië meebrengt

om het in het heiligdom te begraven, dat eerlang als de Dom van Sint-Marcus aan het plein van dien naam veel meer zal gelijken op een feesthal dan op een kerk, heeft deze uit modder opgerezene stad reeds de erfenis aanvaard van twee oudere Romeinsche en Romaansche zusters: Aquileja en Ravenna, welke, zich omhullende door de lijkwade der verzanding harer zeehavens, wegteren in booze koorts. Venetië rijst dan op de palen van haar drassigen bodem op: machtiger, gevreesder, rijker, schooner steeds, als een voor haar tijd van heerschers en knechten bewonderenswaardige republiek, welke zich naar binnen en naar buiten duurzaam versterkt. Wanneer in 1177 keizer Frederik Barbarossa in de voorhal van haar Sint-Marcus-dom overwonnen nederknield voor Paus Alexander III met het nog van een laatsten weerstand getuigende woord: „niet voor U, maar voor Petrus”, kan de Paus daar hoogmoedig op antwoorden: „voor mij en voor Petrus”, wijl zijn machtige strijdmakker Sebastiaan Ziani, Doge van Venetië, hem ter zijde, zijn overwinning heeft helpen verzekeren. In de eerste jaren der daaropvolgende eeuw veroverft de doge Enrico Dandolo Konstantinopel en een groot deel van het Grieksch-Romeinsche rijk, reeds in verregaanden staat van vermolming. Hem en zijn strijdvaarders valt dan ook ten buit het vierspan goud-bronzen paarden van keizer Nero's triumfboog te Rome, door Konstantijn den Groote eertijds naar de hoofdstad van het Byzantijnsche keizerrijk gebracht. Voortaan zal het ter eeuwige opluistering prijken boven den ingangsboog van den Sint-Marcus-dom. Uit deze overwinning groeit dan de Venetiaansche aristocratie, welke wel telkens haar aanvoerder 1) kiest, maar slechts als „eerste te midden zijner gelijken”, die zijn macht beperkt ziet door een adellijken „raad van genoodigden”, waaruit, weer een eeuw later, de strenge „Raad der Tienmannen” groeit, welke, als de republiek in de 16e eeuw ten val neigt, in een gehate inquisitie zal ontaarden.

Maar „Genua, de trotsche”, mededingster naar imperiale staatsuitbreiding, zuster-republiek aan de Middellandsche Zee, is opgekomen en tracht Venetië, wier doge in plechtige pinkstervaart, jaarlijks zijn huwelijk met de Adriatische Zee hernieuwt, naar de Oostersche wereldkroon te steken. Langer dan een halve eeuw duurt de kamp tusschen de twee machtige zeerepublieken, tot wederom een man uit het geslacht Dandolo, Andrea dit keer, in 1352, voor zijn geboortestad den duurzamen zege ter zee behaalt. Is dit het hoogste punt van Venetië's roem? Neen. Maar een samenzwering van haar doge zelf, Marino Falieri, die de macht der aristocratie wil fnuiken, Andrea Dandolo's onmiddellijken opvolger, bewijst dat er in het hart-zelf van het machtige gemeenebest een punt van zwakte bestaat, dat, ofschoon deze samenzwering ontdekt en gewroken wordt, een kwart eeuw later opnieuw door de samenzwering van een voornaam Venetiaan, Andrea Contarini, zijn innerlijk leven doorwroet. Met vele machtige buitenlandsche mededingers en vijanden: Genua, Napels, Hongarije, den graaf van Görz, den patriarch van Aquileja vereenigt ook deze Venetiaan zich tegen zijn geboortestad om haar aristocratie, alleenheerschappij van slechts enkelen, te doen vallen. Vergeefs! Ook deze samenzwering loopt armzalig uit. En steeds wordt het gebied der republiek door haar aan Sint-Marcus, in den evangelischen gevleugelden leeuw verzinnebeeld, gewijd, grooter: aan gene zijde der Adriatica vermeestert zij het kustland; in den Grieksch-

VENETIË „KONINGIN VAN CYPRUS”.
INGANG VAN HET ARSENAAL DER REPUBLIEK. DE VIER MARMEREN LEEUWEN ER VOOR ZIJN AFKOMSTIG UIT GRIEKENLAND. EEN ER VAN IS MET NOORMANSCHEN RUNEN BESCHREVEN.

1) hertog = dux = doge.

VENETIË „KONINGIN VAN CYPRUS”.
PROCESSIE OP EEN JAARLIJKS GELEGDE HULPBRUG OVER HET CANAL GRANDE.

archipel „plant zij den leeuw”, 1) waar hij nog niet zijn vleugels deed klapwieken; achter zich, op het „Vasteland”, breidt zij haar bezit uit tot het Gardameer. In 1416 verslaat haar admiraal Loredan, de vloot der Turken, een vijand, uit het Oosten-zelf opkomende, dreigender dan alle vroegere; in 1421 haar veldheer Mocenigo de Hongaren. Maar de Turken dringen een halve eeuw later haar Grieksch gebied van den Peleponnesos binnen, nadat zij ook een eind hebben gemaakt aan het Byzantijnsche rijk door de inneming van Konstantinopel. Het is dan echter dat de republiek nieuwen luister vindt in den officieel aangenomen titel van „koningin van Cyprus”, wijl haar schoone dochter Catharina Cornaro, koningsweduwe, dit haar gebied opgeeft.

Wanneer door Genua's zoon, Christoffel Columbus, in de uiterste hoeken der wereld echter reeds voorgegaan door Venetië's zoon, Marcus Polo, het nieuwe werelddeel Amerika is ontdekt, wordt de wereldhandel beheerscht door Venetië en door een Nederlandsche stad, Brugge, met Genua als machtige derde. Het sterke Spanje verzwakt zich door de uitdrijving zijner Joodsche bewoners, die deels naar Venetië trekken — en naar aanleiding van de Venetiaansche Joden: wie denkt daarbij niet aan Shylock, wie dan tevens niet aan Othello, den Moor? — en zijn handels- en scheepvaartbeteekenis gaat over op Portugal, toch reeds in het verre Oosten bezig een wereldrijk te bemeesteren, waarheen, wederom een eeuw later, de Noord-Hollander Jan Huijgens van Linschoten zijn ondernemenden landgenooten den weg zal wijzen. Maar nu, bij het begin der nieuwe eeuw, volgt de eene nederlaag en vernedering van Venetië „koningin van Cyprus”, op de andere. Vooral tegen de steeds groeiende macht der wassende Halve Maan toont zij zich zwak, tot haar zon bij den zeeslag van Lepanto (1571) opnieuw lijkt op te komen. Veel van het aan de Turken verloren gebied in den Grieksch archipel wint zij in de 17e eeuw terug. Een bedriegelijk licht slechts: de Turken herwinnen voor goed, de Venetianen verliezen voor goed, maar de zorgeloze 18e eeuw is aangebroken, en de „koningin van Cyprus”, schoon nog steeds, wint in haar langzamen ondergang een karaktertrek, welke haar in haar bloeitijd niet kenmerkte: zij wordt vroolijk. Zij danst en drinkt en minnekoost hare zorgen weg in een carneval, dat telken jare zes maanden duurt, tot de groote onderwerper Napoleon met ruwe hand de feestroes verstoort, haar laatsten doge Lodovico Manin afdankt, de republiek, schim en paskwil geworden van zich-zelf, vernietigt, en tot teeken zijner geweldige macht het goud-bronzen vierspan, herinnering aan Rome en Nero, aan Konstantijn den Groote en Konstantinopel, aan Enrico Dandolo en zijn groote overwinning, naar Parijs laat brengen. Daar blijft dit zegeteeken van zoovele wereldbeheerschers tot den val van het Keizerrijk. De Oostenrijksche keizer Frans I, overheerscher van Venetië geworden, laat het naar de stad

van 'Sint-Marcus terugbrengen, om het opnieuw boven den boogingang van den dom te doen prijken.

* * *

Dit is een noodzakelijk kort begrip van Venetië's wereldmacht en haar staatkundige geschiedenis. Indrukwekkend als politiek gemeenebest, betovert zij als republiek van wetenschap, letteren, kunst en beminlijk leven. Want indien zij nooit een beroemde universiteit heeft bezeten, zonen en inwoners van vreemde afkomst, die vooral de Oostersche wetenschappen beoefenden, begunstigde zij als de bevoorkeurden harer liefde. Dat zij zoo vroeg in de geschiedenis van het Europeesche wereldontwaken onder hare zonen een ontdekkingsreiziger als Marco Polo kan aanwijzen, zegt genoeg voor haar zucht naar wetenschappelijk onderzoek. Het is waar, dat de Venetiaansche aristocratie: ras van veldheeren, zeehelden en kooplieden, in de republiek der letteren onderdoet voor Florence en hare weergalooze scheppers van schoonheid in gedachte en woord, maar in de achttiende eeuw althans bezit Venetië een letterkundig leven van bekoorlijken zwier, waarin de tooneeldichter Carlo Goldoni — een Shakespeare uit den rococotijd — maar niet alleen deze, een rijkdom van fantasie toont, zooals slechts door weinigen voor of na hem is overtroffen.

(Wordt vervolgd).

MAURITS WAGENVOORT.

HERFST.

Nu is het herfst! het zomerbosch verbrandt:
Langs alle takken laaien fel de gouden vlammen,
Een roode vuurgloed glinstert tusschen grauwe stammen,
Wijl blauwe dampen trekken over 't lage land.

Als vuur komt beukenblad gevallen voor den voet,
De eiken staan verschroeid, van spranken vuur doorblonken,
De berken sproeien vuur, fonteynen zijn 't van vonken
En tegen verre bosschen staat een rosse gloed.

In brand is 't bosch verstand. De stille lanen zwijgen.
Zacht ritslend vallen beuken neer door dorre twijgen,
Heel zwakjes slijpt een mees zijn liedekje alleen.

Ginds kruipen kinders om in kleine, bonte groepjes,
Met schuwe schokjes fladdren vinken rond in troepjes,
Ze zoeken beukenootjes, — met den boschbrand om zich heen.

G. DE GRAAF.

1) „Pianta leone”. Uit dit gezegde, beweert men, wordt de naam van „Pantalon” afgeleid, waarmee in de Italiaansche „ambachtscomédie” de Venetiaan werd voorgesteld.

TROPISCHE LICHTBEELDEN.

EINDELIJK, uitgeput door giftige vlammen-gloeiing, nadat de Tropische zon uren en uren meedoogenloos in vinnige hitte-geeseling om zich heen gestriemd had, is de dag in zwijm gevallen en gedood. En zooals nu sommige dieren, maar vooral veel hogere en lagere planten, hunnen geleidelijken doodstrijd plegen te vervroolijken en op te luisteren door vertoon van heldere, dikwijls prachtige kleuren, zoo dōmpelt de zon ten langen leste, na een eindeloos lijkende vuur-dag in de lage, koelere nevels van den horizont, in een glorie van doodskleuren. Zelf is ze dan reeds lang niet meer te zien: het massale groen der Tropen dat als een ondoordringbaar schutsel, in een dikke, aaneengesloten, en samengepakte klomp tusschen ons en den verren gezichtseinder geschoven is, is reeds lang bezig de laatste warme, directe zonneblikken te absorbeeren en ze voor ons, smachters naar eenige afkoeling en naar oogverkwikkende tempering van licht, te dempen; reeds heeft het dichte groen uit zijn draak-holige zwarte spelonken, vol dikke schaduwen, de laatste resten licht weggeslingerd; die donkere grotten in het opeengepakte gebladerde, als lugubere monster-nesten, zijn de diepzwarte grafoogen waarmee de snel dalende Tropennacht ons aangrijnst. De nachtdruk komt in Indië snel en is dan volkomen. Alleen in de kronen der hogere boomen zien we het wegwijnende schijnsel nog héél even verwijlen, kaatsend alleen op de allerbuitenste omtrekken van het reeds zwart geworden groengevaarte, maarspoedig schieten de stralen bóven, óver het land heen, en zien we ze in de sterfelijke pracht der ondergangsgloeiing tintelen en fibreeren, hemel-hoog, aan het firmament tegen ijle wolken en dreigende wolkenbanken. De aarde begint dan onmiddellijk na het afwenden der laatste vurige blikken te verschimmen, terwijl het onder het massieve Tropengroen reeds donker is. Deze rol van het dagelijksch-atmosferisch gebeuren wordt in Indië, zooals bekend is, in snel tempo afgewikkeld. Twintig minuten geleden nog dag, nu reeds nacht. Jammer is het dat deze overgang zoo snel geschiedt, en dat er zoo goed als geen schemering is. Nergens zou, om physiologische redenen, de schemering zoo'n intense genieting zijn als in Indië. Met hoe heerlijk-ontspannend welgevallen rust na den Tropendag het gefolterde, lichtmoe geworden oog op de avondschatuwen Nergens werkt de aankomende duisternis zoo vredig, zoo teeraanvoelend als daar in de keerringen waar licht en hitte voor ons beteekenen een strijd vol tergende kwetsing der edelste zintuigen. Na een ganschen langen dag van brandende, pijnigende felheid, die de oogen voortdurend zoo diep mogelijk geloken en de oogleden in voortdurende spierspanning samengeknepen houdt met het daardoor optredend chronische hoofdpijngevoel boven de oogen, zou het de hoogste vreugde zijn om eens meerdere uren *zonder zon* te zijn, in een zacht getemperd licht waarin alles nog duidelijk te zien is gelijk bij ons in de zomeravonden. Hoe heerlijk zou het zijn, indien wij eens met wijd, héél wijd geopende ontspande, oogen het leven in de Tropenwereld werkelijk met rustigen blik bewust te zien en te genieten konden krijgen.

Den heelen dag heeft het wit-gloeiende licht ons het Buiten-zijn doen ontwijken, den blik met pijnlijken zorg doen afwenden van alles wat door zon is bestraald; of, als we noodwendig buiten moesten kijken, nog heel dikwijls dit dan genoodzaakt waren te doen door een blauwe, groene of bruine bril: de Goddelijke natuur door gekleurde kermisglazjes bekeken! Maar het kan bijna niet anders. Wie in de middaghitte der Tropen buiten moet zijn, heeft zich op een of andere wijze, op straffe anders van onherstelbaar malheur, te pantseren tegen het vlammenspuwen van den helschen vuur-draak. In de smeltende middaghitte schijnt er geen einde te komen aan de onverpoosde, oogvernietende gloeddavering. Het lijkt dan onmogelijk en ondenkbaar dat zoiets geweldigs zou kunnen worden gekeerd. Onmogelijk lijkt het, het almachtige, het alles neerdonderende, onverbiddelijke, onverwinnbare Licht te dempen. . . . En toch. . . . het tempert! O, hemelsche zaligheid! Toch een deuk geslagen in het alles opvretende en verteerende Noodlot van het

Tropenlicht. Een steeds nader komend gevoel van ontspanning doortintelt het moe-geroosterd lichaam met nieuwe veering met ontzetting heerschende „koperen ploert" overwonnen worden. Waarachtig! Er schijnt er één machtiger. Een wereldworsteling. Een wereldworsteling monster van den hemel weg te slingeren. om het woest vlamme monster van den hemel weg te slingeren. Eén waagt er ten slotte den schijnbaar ongelijken, titanischen kamp. Eén worsteling, kort, maar vol ontzetting, waarbij de nieuwe majesteit, de Nacht, als het ware met één ontzachelijke, cyclopische krachtsuiting, in één oogwenk het Licht ter neder dondert. Uit! Wild spat dan het vurig drakenbloed door het heeldondert. Daar gloeien en fibreeren al aan den Westelijken einder omhoog. Daar gloeien en fibreeren voor de kleine, gefolterde, verdwaasde menschenoogjes de bovenaardsche, mirakuleuze, ontzachelijkste kleuren, kort maar aangrijpend hevig, heerlijk-glorieus, een Openbaring gelijk die wildvlammende kleurfanfaren, oplaaiend en wegpjend in het einde-looze; dan ineens weer vredig uit-weidend en teer, verdoovend, uitgloeiend in een steeds reiner wordende doezeling. De Nacht is inderdaad overwinnaar, zij het, dat ook haar tijd maar kort is, want weldra zal de Lichtdraak zich weer hebben hersteld en op haren beurt de donkerge sluierde potentaat van den troon wegstooten. Zoo gaat die worsteling eindeloos voort: nu eens ligt de zon

boven, dan weer de nacht; zoo wentelen die twee gigantische, cosmische worstelaars ten eeuwigden dage rondom elkaar.

Maar nú dan, heeft de Nacht het pleit gewonnen. Al matter worden de gloeiende doodskleuren van het Licht. Snel gaat het, uiterst snel. Het is alsof de donkerterte bij brokken tegelijk, in dichte walmen op ons afkomt en ons omhult. Als de laatste vonken uit het prachtlievende Westen zijn weggevaagd, is de aarde onmacht. De allerlaatste restjes licht zijn opgeslokt door het massale, op elkaar geperste groen, de Tropische lichtdomper bij uitnemendheid, gretig, alsof het met haastige, uitbundige blijheid meehelpt om alles toch zoo spoedig mogelijk in een dikke zwartheid te hullen. . . . alsof er in de natuur iets snel moet worden geborgen en aan het oog onttrokken! De donkerterte blijft in dichte massa's aan het opeengepakte groen hangen, het kleeft er aan vast als ware het iets consistentes. En zwijgend, als geheiligd door een groot vredegevoel en verlossing, maar ook als in onmacht na een helsche, onduidbare pijniging, zijgen hemel en aarde ineen in de nachtelijke, omwuiwing in éenzelfde fijne, fluweelige doezeligheid, in éenzelfde onbestemde kleur, in éenzelfde zwoelheid en daarmee begint de Tropische natuur haar droom in haar Ahnungsvollen Finsternissen; de wereldgeheimen van de Indische nacht! Iets zachts spreidt zich over de aarde uit; geen feitelijke koelte; het blijft tot op aanmerkelijke hoogte altijd warm, in de meeste streken hopeloos warm; maar er is toch iets zachts, een zwoele weekheid

over ons gekomen, een aangenaam gevoel van zoete tevredenheid wat *eigenlijk* niets anders is dan een psychologisch effect, een gevoel van bevrijding, van ontspanning na de neerdrukkende, verbijsterende, verlamme hittigheid van den Tropendag; er door-zingt ons een gewaarwording van het voorbijzijn van een doorgestane beproeving. Deze weldadigheid in onzen geest vloeit uit over de wereld rond ons heen in een besef van groote vrede van eindelijke rust; de vrede van de natuur die zich voorbereidt tot het nachtelijk mysterieuze; het is alsof na het wegtrekken van het licht en de warmte de zintuigen, die overdag verdoofd en als doodgeslagen en uitgevreten waren, des avonds met des te grooter innigheid en des te grooter gevoeligheid en wellust het doen en laten der over-rijke natuur in zich opsloppen; maar aangezien dan alles alleen contact met ons via het trommelvlies; daarom kan niet uitblijven dat de avond-natuur zich in ons voornamelijk manifesteert daarom geldt ook in het algemeen dat er over Indië in zijn geheel een fantastisch waas ligt omdat de herinneringen aan een wezenlijk hoogere geesteswerking voornamelijk teruggaan tot 't avondleven, door het slopend lichtgeweld.

De kampong, diep verscholen en overweld door het massief-

Foto Kistemaker.

VENETIË „KONINGIN VAN CYPRUS".
DE KERK S. MARIA DELLA "SALUTE".

VENETIË „KONINGIN VAN CYPRUS”.
DE S. MARIA ZOBENIGO-KERK.

groen velarium is reeds lang in diepe duisternis gehuld. Eerst, bij het binnentreden van de dessa-regioenen, links en rechts in dichte rijen de stelen van het duizendstammig bamboeboomte, een reusachtig orgel gelijk, waaruit weldra de nachteluizen zullen opstijgen te midden van het typisch krassend, spookachtig geritsel der harde kiezel-bladeren. Daarna stukken klappertuin; dan het bosch van donkere ooftboomen, waaronder en waartusschen de huisjes van den feitelijken kampong in wanorde gedoken liggen. Hoewel thans onzichtbaar, weet men hier, in het diepe donker, „een van alle kanten opstijgende, uitspreidende, neerhangende overvolle zwaarte van aaneengesloten groen, het eeuwige Tropische groen, een reuzenberg gelijk waarin nietige menschjes holen en gangen gewroet hebben gelijk konijnen in het duin of mieren in hun donker nest”. Bijna onmiddellijk na zonsondergang zijn hier het groen, de huizen, de menschen in eenzelfde strakke duisternis ondergedompeld; of, opgelost in eenzelfde, onbestemde schemertint wanneer de manestralen, het licht van de Zonne-bloem bij uitnemendheid, moeizaam door het loover gesijpeld zijn en futuristische schaduwen werpen tusschen de lichtwortels van den op hoogte stelten staanden waringin; als een verstijfd schrikbeeld silhouetteert dan hier en daar een kale, schaars- en wijdgetakte kapokboom tegen den effen hemel. Groote vleermuizen en kalongs brengen bij het vliegen van de eene vrucht naar de andere, met snerpand piep-gekrijsch plotselinge heftige loover-beroeringen in het grafzwarte geboomte; of, er valt met heftig geraas van bladeren en takken een doerian met doffen dreun op den mulligen humusbodem, even opklinkend, resonanceerend, als een bijtijds gesmoord geroep; onmiddellijk hooren we er een inlander naar toe gaan. Dan het dreunsuizend gegons van de insecten, de kreukels bovenal, met hier en daar er bovenuit het oorverdoovende, metaalklankig geschalmel van een veenmol, verscholen binnen een hollen bamboestengel, die, als krachtig resonator, het geluid als verhonderdvoudigd door den nacht werpt, een schetterende fanfare, die van dichtbij bijna onaanhoorbaar is van irriteerend geweld: de helden-tenor der Tropische nachten. En tusschen dit alles door de duizend en meer geheimzinnige geluiden, die iederen Keerkringbezoeker van de zinvolle Indische nachten kent, waarin al het leven dat in het doodstille, zwijgende, aemechtige middaguur verdoofd scheen, zich nu in luidruchtige, levenskrachtige, onbestemde mengeling uit. Dit wachten met te leven op het invallen van den nacht, die intense actie in de donkerte, geeft ons den indruk alsof er zich iets afspeelt, dat echter voor ons absoluut onzichtbaar schijnt te moeten blijven, hetgeen het aanzijn geeft aan de klassieke doorhuivering van ongeziene machten en de aangrijping door het mysterieuze. De nacht geeft in Indië, voor

den natuurgevoelige, den sterksten indruk van leven; maar het komt alleen door geluiden tot ons; van de allermeeste geluiden zullen we ook na tientallen jaren Indisch verblijf de veroorzakers nooit te zien krijgen; zelfs voor den Inlander blijft veel van wat hij 's avonds hoort, ten allen tijde voor het gezicht verborgen. Van een menigte geluiden, van klanken en geritsel blijft het „door wie of door wat” een open vraag. Dat besef grijpt ons, nuchtere Westerlingen, het meeste aan. Nergens wordt zoo plastisch, zij het banaal, maar toch zoo onbegrijpelijk van dichtbij gezegd dat er tusschen hemel en aarde nog dingen zijn die voor ons verborgen blijven, al voelen we, merken we zelfs hun aanwezigheid in de meest onmiddellijke nabijheid. Is het wonder dat van menschen met nerveuze irriteerbaarheid, die hun geheele leven met de natuur omgaan, de fantasie begint te spelen? Daar ontkomt zelfs geen enkel westerling volkomen aan. We voelen het, alsof in de Indische nacht iets voor ons verborgen wordt. En zoo plotseling, zoo haastig is de duisternis er mee, om dat alles aan ons oog te onttrekken. *Wat* gebeurt er dan toch! In een luttel aantal minuten, zonder schemering is het felle Tropenlicht gedooft, en worden in vliegende haast de dikke, zwarte gordijnen van den nacht om ons dichtgeschoven. . . .

Waarom! Werkelijk, voor den fijnen natuurgevoelige zijn de omstandigheden er ruimschoots naar om over Indië een romantisch kleed te weven.

De Tropische nachten zijn er vol verbeelding. Voor degenen met een ontvankelijke, pensieve natuurziel, voor degenen met een gemoed dat licht getroffen wordt door het geheimzinnig waas dat over de Tropenavonden ligt uitgespreid, wordt er achter de voor het oog ondoordringbare nachtgordijnen iets voor hem verborgen? Gaat er iets gebeuren. . . .? Weldra zal het spel beginnen. . . .; hoor, plotseling, de ouverture reeds. . . .; het is een soeling 1) maar, die huilt; een gewoon Inlandsch jongetje zit daar ergens diep in het donker heel eenvoudige tonen te blazen. Door het grijpeloos donkere, smachten de mineure klaagtonen; in de verte stemt een gladdakker reeds zijn schorre stembanden voor het aanstaand volle nachtconcert. . . .

Plotseling doorpriemt een klein, maar fel lichtpuntje de duisternis; we zien het daar zijdelings van ons; niets dan het scherp-puntig óplichten, als van een gloeiende spijkerkop, in het gitzwart milieu der nachtdonkerte, één lichtend minimaal atoompje in de immense zwartheid. Daarna vermindert de intensiteit en we zien het lichtvlekleje langzaam naar beneden gaan totdat het stilstaat en geleidelijk schijnt te dooven met al steeds zwakker wordenden

1) Inlandsche fluit.

VENETIË „KONINGIN VAN CYPRUS”.
HET PALAZZO PÉSARO AAN HET CANAL GRANDE.

glans.... Maar plots zien we het zich weer bewegen, naar alle kanten raadselachtige figuren beschrijvend op den donkeren nachtlei, gelijk de aankondiging van een mysterieuse boodschap, een orakel....; dan weer stil.... om onverwacht weer levend te worden in een cadens van sierlijke arabesken of in zigzag flitsende doorkrassingen van de zwarte lucht of in korte vuurstreepjes, waarna het weer daalt en tot rust komt. Doch daarna zien we het zwakke lichtpunt weer stijgen, stijgen tot een rustpunt op zekere hoogte, om dan weer ineens zeer sterk op te lichten gelijk in zeer donkeren nacht op zee het puntig óppinken van een verren vuurtoren. In het schijnsel van het lichtende puntje onderscheiden we, één oogenblik slechts, de vage omlijnningen van een menselijk hoofd: het blijkt een doodgewoon inlander te zijn, die daar een strootje rookt. Een gedempt, zacht ingehouden gemompel dringt door tot ons oor; hij praat en krijgt antwoord; maar zien doen we alleen het daareven zoo geheimzinnig aandoende lichtpuntje van zijn brandend strootje. Wat hij zegt weten we niet; het gaat ál verloren in de krekkel-zoemende ruimte; maar klaarblijkelijk gebaart hij met de hand, een hand waar we niets van zien; het vurige schrift dat het strootje in de donkerte krast coincideert er mee, veelzeggend. In de sierlijke, lichtlijnende kronkelingen van het strootje vertelt de prater liefelijke dingen, misschien van zijn p'rkoetoet, het heilige tortelduifje dat hem vanmorgen echter ontvlucht is, waardoor zijn ziel zich thans te moede voelt als een anker in de modder. Dan nijldige, zigzaglopende flitsjes, gevolgd door een daling als een in wanhoop neervallende hand, een lichtlijn achterlatend gelijk een vallende ster: een berusting in het noodlot. Dan trekt hij weer eens aan het strootje; langdurig: het felle lichtpriemen door de duisterheid blijft lang aanhouden, alsof een troostwoord of een voorstel van zijn makker werd aangehoord of overwogen; maar dan plotseling in hettige slingering een vurig vraagteeken in de lucht en een krachtige horizontale lichtkras, een onderstreping.....

Alzoo in vurig schrift een lichtpantomime; iets dramatisch speelt zich daar af in lichtpunten en lichtlijnen; een gemoedsontblooting in fijne, beredeneerde handgebaren, die zelf niet te zien zijn, maar alleen te veronderstellen aan den cadens van het lichtbeweeg. Soms maakt het vuurprikje een onverwachte, geheel uit den aard vallenden zwaai bij het weggagen van een al te halstarrige muskiet.

Een krassend veeg-geluid, en zijn buurman steekt ook een strootje aan; door het luciferlaaien is in één moment een stuk duisteris in flarden gescheurd en één klein oogenblikje zien we heel flauwtjes de beide inlanders, een vaag stukje huis, een hekje, een afschijnseltje van een boomstam en wat bladieren in zacht rossigen flakkerschijn; een paar dansende schaduwen.... dan is het alweer gedaan, alles weer pikzwart, alsof het nog veel zwarter is dan voorheen. In de diepe donkerte zien we dan niets meer dan twee lichtpuntjes die in periodisch sterker óplichten elkaar

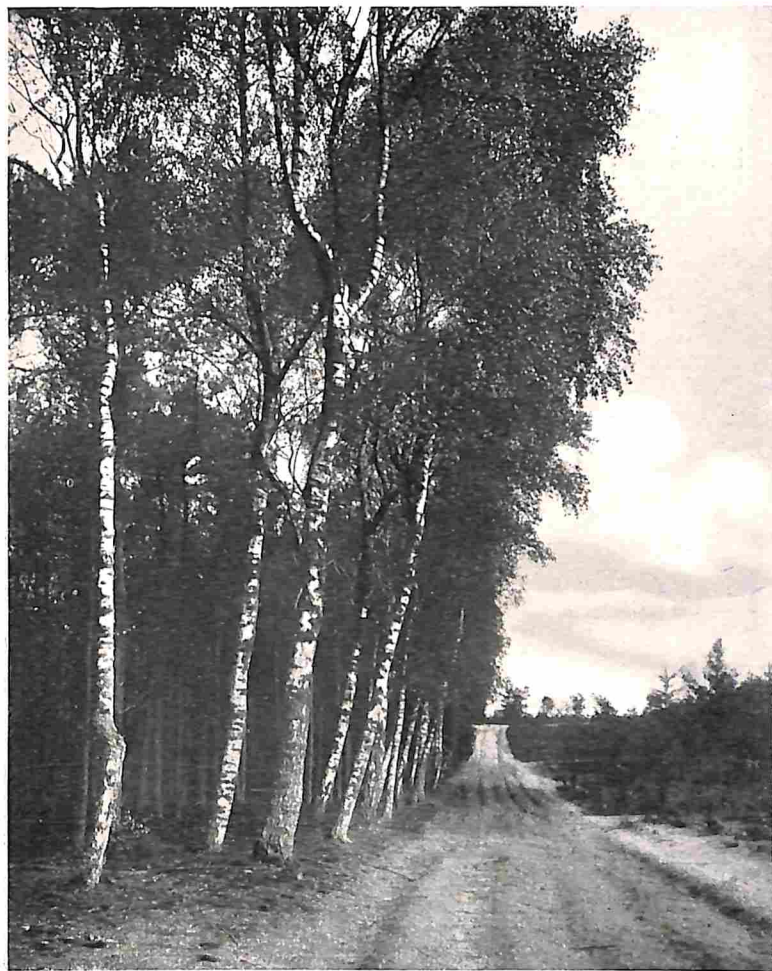

Foto v. d. Veen.

BOOMEN EN LICHT.

BERKEN, DIE IN HUN GROEI AAN DE SCHADUW VAN EEN DONKER PIJNBOSCH TRACHTEN TE ONTKOMEN.

Foto v. d. Veen.

BOOMEN EN LICHT.

TWEE STEELEIKEN BIJ DE GREBBE, DIE IN HUN KROONVORM DUIDELIJK DEN DRANG NAAR LICHT AANTOONEN.

toelonken als het gepink van seinlichten van schepen. Een deur van het huisje gaat open. Uit de zwak verlichte binnenruimte van het gebouwtje treden, mèt een luchtje van wierook en penetrant stinkende peté, de tonen van een gambang 1) dat een jong meisje zoojuist begon te bespelen. Kleine, stamelende klanken zijn het, alsof het geluid aarzelend zijnen weg tracht te zoeken door de opeengepakte avonddonkerte. Het is het geliefde instrument waar het dochttertje op tokkelt; een wijsje van veertien tonen, meer kent het niet; ze herinnert het zich uit een lied van den gamelan. Aarzel-droomend worden ze aangeslagen, altijd maar weer dienzelfden regel; na iedere zeven tonen weer van voren af aan maar dan met een kleine variant; tien keer per minuut dezelfde veertien tonen, dat is dus zes honderd keer per uur; altijd maar door tot in het eindeloze. Lang, lang nadat we de dessa zijn gepasseerd hooren we dezelfde tonen nog door de nachtlucht klinken. Maar èn zij die speelt èn zij die luisteren schijnen er meer in te hooren dan wij. De twee strootjesrookers zitten vol genot fijntjes te luisteren, onbewegelijk te luisteren in een stille extase; we zien het alleen aan het droomerig óplichten der prikkende gloeipuntjes en het aandachtig neerdalen totdat de arm, uitgestrekt op de hurkende knie, een rustpunt heeft gevonden. Al zien we niets, we weten dat die beide Inlanders daar doodstil gedoken zitten, diep verzonken in roerloze, droomende luistering naar die veertien tonen van den gambang, die altijd maar weer hetzelfde tokkelt, zeshonderd keeren per uur. De tonen, die ons, door de voortdurende herhaling, nog slechts geworden zijn een even gonzende begeleiding van de gonzende stemmen van den avond, zijn voor de luisteraars geworden een begeleiding hunner zielestemmen; de tonen bevatten voor hen een inspiratie; ze lossen zich voor hen op in een in zich zelf verliezend gemijmer. Hemelwaarts, naar het Niet, voeren hen hunne droomen, de beide stervelingen zweven weg; hun bestaan verbleekt in vergetelheid. De geest is ver weggevluht naar de eenzaamheden, waar de ziel begeleid is door heerlijke, bonte beelden. In deze stil-luisterende menschen is het leven latent geworden; het uurwerk staat stil. Men moet tot de Oosterlingen gaan om te begrijpen hoe men een god kan zijn als men droomt en een vunzig bedelaar zoo gauw men denkt!

Zoo droomen die twee onder steeds dezelfde regel van het gambanggeluid.

Ook de lichtpuntjes der strootjes luisteren en droomen. Ook zij vinden klaarblijkelijk die groote monotoonheid van het mijmer spelende, tokkelende meisje geheel in stijl met de groote monotoonheid der Tropische natuur. En de strootjes droomen zich ten slotte.... dood; eerst de een, dan de ander en spoedig liggen ze, opgerookt en weggegooid, heél flauwtjes nog een momentje als een brekend lonkje na te gloeien, en dan is het gedaan. Ook dit lichtbeeldje is ten slotte als door de nacht uit-geknepen; doodgedrukt tusschen de samenballende bonken van dikke nachtzwarze. Immense donkerte rondom; oopen gepakt, onder het massieve groengevaarte, totdat het hulpeloos turend oog, als laatste steunpunt ver aan het eind van het dorpje, het flakkerlichtje van een warong 2) gewaar wordt: een dakje van atap 3) op twee iets-wag-gelende stutten; daaronder een soort tafel met allerlei Inlandsche eetwaren; een of twee banken; het geheel scheidt om zich heen een sfeer van roetwalm en van stank, van vet en olie en geliefde toespijken. Wát er alzoo ligt is niet altijd even duidelijk te zien; zwak is de rossige lichtschijn, net voldoende om den Inlander, die gewoonlijk buiten het waronkje hurkt, een vermoeden te geven, van wat hij eet. Daarbij is de Oosterling een geprononceerd reuk-

1) Inlandsche xylofoon.

2) gaarkeukentje.

3) gedroogde palmbladeren.

Foto v. d. Veen.

BOOMEN EN LICHT.

DE ACACIA DOET ZICH DOOR ZIJN VORM DADELIJK KENNEN ALS EEN LICHTEISCHENDE BOOMSORT: NIET ALLEEN DE TAKKEN, OOK DE GEHEELE STAM RICHT ZICH NAAR DE ZIJDE, WAAR HIJ LICHT VINDT.

wezen, zoodat hij met een minimum hoeveelheid licht toe kan. Een en ander maakt het tafereel romantisch. Rondom is alles door nacht begraven; wat van de omgeving door het teere schijnsel wordt bloot gelegd kunnen niets anders zijn dan bladeren die heel flauwtjes op hun als metaal glinsterende schijven het licht weerpiegelen. Maar overigens geeft het heele schouwspel, waar we buiten het waronkje om geen hand voor oogen zien kunnen, eenen indruk van immense verlatenheid. En te midden daarvan dat kleine menschenbeweeg, dat leventje in den schemer van het oliepitje; het is het eenig *zichtbare* leven te midden van de duizenden woelende en zoemende nachtgeluiden; het eenig grijpbare in het stikdonkere, fantastisch-onwezenlijke.

(Wordt vervolgd).

TROPICUS.

Overneming verboden.

BOOMEN EN LICHT.

Le modèle de l'arbre est un compromis entre les deux exigences opposées: l'exposition du feuillage en plein soleil, — et l'économie de la matière ligneuse. JEAN MASSART.

In hoeverre de boom te maken heeft met den factor van zijn bestaan, die licht heet?

Het antwoord op deze vraag kon moeielijk duidelijker en korter worden uitgedrukt dan door het hierboven aangehaalde motto van den bekenden Belgischen natuurkenner. Immers, de drang naar leven in een plant is de drang naar licht. Zorgt het ondergrondsche deel van de plant voor het opnemen van de voedingsstoffen uit den bodem, het water en de mineralen, de geheele bovengrondsche bouw van de plant bedoelt het opnemen van de onontbeerlijke koolstofverbindingen door middel van de zuurstof uit de dampkringslucht. En voor het tot stand komen dier verbindingen is licht eene eerste vereischte.

Het ligt niet in mijne bedoeling, hier iets mede te deelen over de manier, waarop de groene plantendeelen dit proces bewerkstelligen. Wie dit wil weten neme het eerste het beste plantkundig leerboek ter hand. Ik wil hier echter iets vertellen van den drang naar licht van den boom en laten zien, hoe zijn vorm daarmee in nauw verband staat, dus van het verband tusschen boom en licht alleen datgene behandelen, wat ieder belangstellend wandelaar op zijn tochten zelf gemakkelijk kan waarnemen.

Dat de behoefte aan licht bij niet alle boomen in dezelfde mate aanwezig is, blijkt reeds uit de verschillende vormen, die we in de boomenwereld aantreffen. Door de berkenkroon kan men gemakkelijk heen zien, de lichtstralen vinden er even gemakkelijk hun weg. Overal, waar de takken bladeren dragen, kan het licht ze gemakkelijk bereiken; welnu, deze open vorm, deze geringe omvang van de kroon doen den berk kennen als een lichteischende boomsoort.

Bezie nu daarentegen de kroon van een beuk. De omtrek baadt zich in een zee van licht, maar veel verder dringt dit ook niet door in de dichte massa bladeren. Onder den beuk heerscht in den zomer een heerlijke schaduw en in 't midden van de kroon is de toestand weinig anders. Toch is daar evenzeer leven als aan den buitenkant, er groeien takken, twijgjes en bladeren. Dat kan niet anders, of de groei moet mogelijk zijn zonder veel licht, de boom is een schaduwverdragende boom.

Deze twee zien we dus als tegenstellingen. Om bij dit eene paar niet te blijven, vinden we nog een mooi voorbeeld in den spar. De gewone den, onze *Pinus sylvestris*, waarvan de slanke stam

met zijn wuivende kroon, zoovele onzer bosschen siert, vraagt veel licht en maakt dan ook bijna altijd, zelfs waar hij in aaneengesloten massa's groeit, kleine kronen, waar het licht in allerlei hoeken en gaten zich een doortocht kan banen.

De spar, *Picea excelsa*, de bekende pyramidevorm van onze kerstboomen, is veel somberder van vorm. Het stemmige duister onder een sparrebosch vindt zijn oorzaak in de massieve kronen, waar het licht moeielijk in kan doordringen.

De meeste onzer bekende boomen staan tusschen deze uitersten in, linde, eschdoorn, iep en els iets dicht bij den beuk, eik, els, populier en wilg dicht bij den berk.

Interessanter nog worden onze waarnemingen, wanneer we nagaan, hoe dezelfde boom een anderen vorm aanneemt, naarmate hij leeft onder andere omstandigheden. Beuken, eiken, iepen en platanen kennen we in den regel als boomen met rijzige stammen, die eerst op zekere hoogte een kroon vormen. Staan deze boomen alleen, zooals we dat bijvoorbeeld dikwijls in weilanden zien, dan is hun stam veel korter en de kroon meer uitgebreid. We zien hier weer de boom als resultaat van twee tegenstrijdige eischen: het gebruik van zoo weinig mogelijk houtmateriaal en de drang om de takken in het licht te brengen. Staat de boom toch alleen, dan beletten geene naburige kronen hem, om reeds laag aan den stam licht genoeg op te vangen, noodig voor de vorming van takken met bladeren.

Een tegenovergesteld geval doet zich voor, wanneer in eene vallei van beperkten omvang zoowel beneden als op de heuvelhellingen boomen groeien, zooals bijvoorbeeld in de Zwitsersche vallei op den Grebbeberg. Hier gaan de boomen een wedstrijd aan naar het licht, dat tusschen de steile hellingen slechts spaarzaam te genieten valt. Eiken, beuken en berken, ze vormen allen een zeer langen stam en de takken, die eerst op vrij groote hoogte ontspringen, richten zich dadelijk schuin omhoog. Alles is de uiting van de universeele drang van het plantenorganisme naar licht.

Niet ver van de Grebbe staan in eene weide twee steeleiken. De stammen staan zoo dicht bij elkaar, dat geen van beide licht genoeg heeft voor eene symmetrische ontwikkeling. Ze neigen zich van elkaar en hunne takken richten zich bijna alleen naar die zijde, waar ze licht vinden. De takvorming is naar de lichtzijde reeds op geringe hoogte begonnen, maar naarmate de boomen grooter werden, kwamen er hooger takken, die in beter conditie ten opzichte van het licht verkeerden en waartegen de onderste takken niet konden concurreren. Deze laatste gingen langzamerhand minder bladeren dragen en groeiden door lichtarmoede minder snel. Wat echter bij deze boomen het meest spreekt, en dan ook den oppervlakkigen beschouwer moet treffen, is het bijna geheel ontbreken van takken aan de zijde, waar het licht door de andere kroon onderschept wordt.

Overneming verboden.

J. V. D. VEEN.

Foto v. d. Veen.

BOOMEN EN LICHT. PLATAAN IN EEN PARK. WAAR BOOMEN HET LICHT ONDERSCHIEPEN WORDEN GEEN TAKKEN GEVORMD: ZE RICHTEN ZICH NAAR HET LICHT EN GROEIEN OVER HET WATER.

DE ABRIKOOS (*Prunus armeniaca*).

DE Abrikoos is afkomstig uit West-Azië. Vandaar werd zij in Griekenland en Epirus ingevoerd, vanwaar de Romeinen haar naar Italië overbrachten. Daar bleef zij echter tot kort na Christus geboorte altijd nog eene vrij zeldzame vrucht, die goed werd betaald. Zoodra ze meer verspreid was geworden, plantten haar de Romeinen ook in Spanje en in Frankrijk. Of wij ze nu uit Frankrijk of uit Italië hebben gekregen, is niet met zekerheid te zeggen, te meer niet, omdat ze in beide genoemde landen den naam „Abricot” draagt. Ook weten we niet, *wanneer* ze ons bereikte, maar zooveel is zeker, dat ze reeds in de middeleeuwen overal bekend was. De Abrikoos behoort, wat de bouw harer bloesems en vruchten betreft, tot het pruimengeslacht, maar vormt toch een bijzonder soort, dat zich in menig opzicht van de pruimen onderscheidt, maar heel veel met den perzik overeenkomt. De boom is betrekkelijk klein, daar hij maar zelden hooger wordt dan 25 voet. Als hoogstam wordt hij slechts weinig bij ons gezien. Men beweert echter, dat de vruchten van een hoogstam veel sappiger zijn dan die van leiboomen. Ook heeft een hoogstam-abrikoos veel minder van de vorst te lijden dan een leiboom, omdat een hoogstam veel later bloeit. Toch ziet men bij ons te lande de abrikoos veel meer als spalier of leiboom tegen muren en schuttingen aangeplant en treft men maar zelden hoogstammen er van aan. De gladde kurkachtige zwartgrijze stam houdt zich veel langer goed dan een pruimenstam, die reeds spoedig vol met barsten komt. De kroontakken nemen een groote vlucht en breken veel eerder dan pruimentakken. Vandaar dat men geen abrikozenboomen op open plekken moet planten, waar zij veel van stormwinden zouden te lijden hebben. De knoppen zitten op zulk eene wijze aan het vruchthout, dat twee vrucht dragende knoppen gewoonlijk bij elkaar zitten, terwijl zich daartusschen in een bladknop bevindt, dus evenzoo als bij de perziken. De bladeren zijn evenals bij pruimen vóór hare ontwikkeling builvormig opgerold. Zoodra deze zich geheel ontwikkeld hebben, gelijken ze echter hoegenaamd niet op pruimenbladeren. De bladvlakten toch hebben eene hartvormige gestalte, ze loopen tegen den bladsteel en aan de spits puntig toe, ze zijn onbehaard en hare gladde oppervlakte is fraai donker glanzend groen, terwijl de bladranden dubbel gezaagd zijn. De lange bladstelen zijn, ook weer evenals bij perziken, van klieren voorzien, waardoor de zomerscheuten min of meer intensief rood worden gekleurd. Ook hierin komen abrikozenboomen met perzikboomen overeen, dat de bloesems zich steeds vóór de bladeren ontwikkelen, zoodat beide boomen meestal gelijktijdig bloeien. Bij ons bloeien ze gewoonlijk begin April, in zuidelijker streken echter reeds in Maart. De bloesems

Foto R. Teje.

DE ABRIKOOS. BLOEIENDE TAK.

staan afzonderlijk en met hun tweeën bij elkaar en zijn zeer kort gesteld, bijna zittend. De kelk is van buiten rood, van binnen groenachtig. Zoodra zich de bloesems ontwikkelen, buigen zich de kelkklappen terug naar de kelkbuis. De witte, roodgepoederde bloesembladeren zitten met een korte punt aan den bovensten rand van de bekervormige kelkbuis. Deze vruchten zijn kogelrond of eenigszins platgedrukt of ook wel min of meer langwerpig en hare huid voelt fluweelachtig aan. De vruchtsteenen zijn lins-vormig plat, langwerpig rond, glad en hebben aan het einde van den steel eene kleine opening. De breedte kant er van heeft twee diepe voren, die tusschen tweescherpe verhoogingen liggen. De tegen-

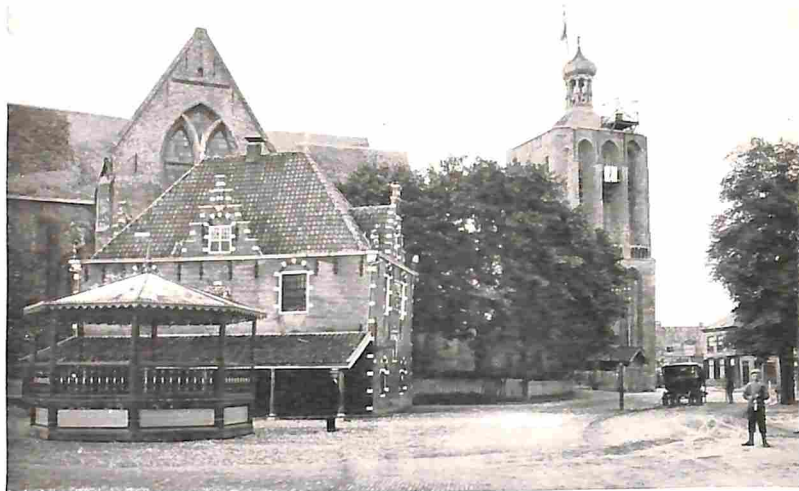

Foto v. d. Veen.
BOOMEN EN LICHT. BIJ DE GROOTE KERK TE WORKUM.
SCHADUWGEVENDE IEPENRIJEN EN -GROEPEN BEHOOREN
BIJ HET KARAKTERISTIEKE VAN ONZE OUDE HOLLANDSCHE
STADJES.

overgestelde kant is [minder scherp en aan het bovenste einde van den steen vertoont zich een kleine spits.

De abrikoos, die uit warme landen afkomstig is, is veel gevoeliger dan andere steenvruchten, maar men kan haar veel minder gevoelig maken, wanneer men haar niet op abrikoos wildelingen maar op wildelingen van pruimen veredelt. Forsche wildelingen van kwetsen of van andere pruimsoorten die, 5 tot 6 voet hoog moeten zijn, zijn uitstekend geschikt om er abrikozen op te oculeeren. Deze op het slapende oog te oculeeren, is wel het meest aanbevelenswaardig en men doet dan het best die oogen te nemen, die zich in denzelfden zomer gevormd hebben. Men plant een abrikozenboom wel het best op een rabat in den tuin of op een andere geschikte plaats en houdt secuur rekening met ligging en grondsoort, omdat het daar vooral op aankomt, wil men van een goeden groei verzekerd zijn. De grond waarin men hem plant moet gemakkelijk te verwarmen zijn en tot op 3 voet diepte uit kruimaarde bestaan, die droog, maar niet te arm, noch te vet mag zijn. In al te geile of te leemrijke grond heeft de boom spoedig last van de gomziekte, eene ziekte waarvan de abrikoos dikwijls heeft te lijden. Evenzeer zou versche mest, waarmede men een mageren grond zou willen verbeteren, zeer nadeelig werken. In zulk een geval bedient men zich van compost en bij gebrek daaraan van oude verteerde koemest. Beide mestsoorten strooit men op de aardappelvlakte en laat het aan den regen over deze te ontlcogen. Overigens houdt de abrikoos van een kleiachtigen en vooral kalkhoudenden bodem. Waar deze dus niet aanwezig is, zorgt men voor aanvoer van klei en van kalkpuin.

Wat nu de beste ligging betreft, deze moet van dien aard zijn, dat de geplante Abrikoos voldoende beschut wordt door gebouwen of hooge boomen tegen noordelijke, noordwestelijke en noordoostelijke winden, waardoor een bevroren der zich zoo vroegtijdig openende bloesems voorkomen wordt. Ook is het van veel belang voor den abrikozenboom, wanneer op eenigen afstand staande boomen tijdens den bloei de morgenzon tegenhouden, opdat de bloesems zich niet al te vroeg openen. Bij eene meer open ligging is het raadzaam ze ook aan den westkant te beschutten opdat een westelijke stormwind ze geen kwaad kan doen. Waar Abrikozen op een rabat zijn aangeplant, mogen op zulk een rabat geen andere gewassen tevens gecultiveerd worden, daar deze hun het voedsel zouden onttrekken. In weerwil daarvan is de teelt van Abrikozen veel onzekerder dan die van pruimen; toch worden ze in streken met een niet al te ruw klimaat vrij talrijk geteeld. In ons land ziet men ze slechts hier en daar, doch lang niet overal en dat is zeker wel te wijten aan de vele zorg die men er aan besteden moet, om er een redelijke oogst van te kunnen verwachten.

In een koud voorjaar gaan dikwijls oude boomen te gronde die men dan weer door jonge moet aanvullen en niet zelden komt het voor dat de geheele oogst mislukt. Daar echter, waar de teelt van abrikozen slaagt, kan deze wegens de in den regel hoge prijzen der vruchten zeer winstgevend zijn. Voor de tafel mag de abrikoos een eerste klasse vrucht genoemd worden en ook op zeer verschillende wijze ingemaakt is deze buitengewoon smakelijk, terwijl ook gedroogde abrikozen overheerlijk zijn.

Nu de vorst in het vroege voorjaar gewoonlijk minder streng regeert, is de teelt minder twijfelachtig dan vroeger. In een Duitsch werk lezen wij dat in het jaar 1871 door een lang aanhoudende vorst in Thüringen alle aanplantingen van abrikozen totaal vernietigd werden en dat in Jena alleen 168 boomen bevroren zijn. Zulke gevallen zijn echter zeldzaam, zoo zeldzaam dat er verscheidene jaren kunnen verlopen voordat zoo iets weer zou plaats hebben.

Van de abrikoos bestaan, bij andere vruchten vergeleken, slechts weinig soorten, die alle door zaaiing uit de gewone abrikoos ontstaan moeten zijn. Dat dit zoo is, is echter niet met volle zekerheid te zeggen, wel echter dat wildelingen, gekweekt uit pitten, lang niet altijd fraaie vruchten voortbrengen. Toch

komt het ook voor, dat deze vruchten opleveren die door afwijking van de oorspronkelijke soort als nieuwe soorten in aanmerking komen. Voor het kweken van zulke nieuwe soorten is de wildeling van de Bredasche abrikoos wel het meest geschikt. Men kan alle variëteiten in twee groepen verdeelen en wel in een groep met bittere pitten en in een groep met zoete pitten. Tot de eerste groep behoort de gewone abrikoos die begin of half Augustus rijp is. Daarvan zijn de vruchten gewoonlijk 2 c.M. lang en breed, kogelrond van vorm en door een diepe voor in twee ongelijke helften gedeeld. De kleur der schil is fraai donkergeel, aan den zonkant rood, dikwijls ook aan den rand van roode stipjes en puntjes voorzien. Het roodachtig gele vruchtvleesch is vast, sappig, zoet en aromatisch, echter minder lekker dan dat van de nieuwere soorten, maar goed van den steen loslatend. De boom is grooter, de stam sterker en forscher, dan die van andere soorten. Dientengevolge is de teelt er van wel aanbevelenswaardig, al is de smaak dan ook minder fijn en al wordt de vrucht wel eens wat melig. Dat melig worden kan men meestal voorkomen, wanneer men de vruchten bijtijds afplukt, zoodra ze aan den steel week worden, maar overigens nog hard zijn. Men plaatst ze dan om ze na te doen rijpen, op een koele plaats, waardoor men niet alleen het melig worden voorkomt maar ook den smaak verbetert. Men plukt de abrikozen het best in de morgenuren, zoodra de dauw er af is, omdat later op den dag geplukte abrikozen, naar men tenminste beweert, lang niet zoo lekker zijn.

Tot de tweede groep behoort de Bredasche abrikoos, die half of einde Augustus rijp is. Daarvan is de vrucht vrij groot en de schil zuiver geel, maar aan den zonkant ook van puntjes en vlekjes voorzien die gedeeltelijk in elkaar loopen en rood van kleur zijn. Het roodgele vruchtvleesch is hard, erg sappig en heeft een zeer zoeten aangename smaak, die aan Ananas doet denken. Ze wordt niet melig maar toch is het raadzaam ze ook in de morgenuren te plukken. De boom wordt niet hoog maar is zeer vruchtbaar. Deze soort wordt vooral ook gebruikt om ze te confijten. De voor ons klimaat meest aan te bevelen soort is de Oranje-abrikoos die half Augustus rijp wordt en waarvan de vruchten middelmatig groot worden, terwijl de boom een beste groeier is. Van en met abrikozen zijn ook heel wat toepijzen te bereiden, de eene nog smakelijker dan de andere.

Overneming verboden.

R. TEPE.

De Geschiedenis van een Roos.

HET was de vijftiende Januari 1664. De galerij, welke evenwijdig met de Seine loopt en de Tuileriën met het Louvre verbindt, was naar de teekening van Philbert de Lorme voltooid. Lodewijk XIV wilde de broeikassen bezichtigen, waar de beroemde tuinkunstenaar Le Nôtre de schoonste bloemen en de zeldzaamste gewassen had bijeengebracht. In de kassen was de lucht zoel en geurig als op een lentedag.

Aan de rechterhand van zijn koninklijken gebied liep Colbert, peinzend en zwijgend, altijd bezig met zijne grootsche plannen en er over zuchtende, dat hij „den grootsten der koningen” zich in duizenderlei liefdes-intrigues zag wikkelen.

Aan 's konings linkerhand stapte, trotsch als een pauw, de eierzuchtige hoveling Lauzun, die, om zijn geslepenheid bekend, toch niet slim genoeg was om den haat te vermoeden, welke zich onder de vorstelijke gunst verborg.

Hij zou later op het kasteel van Pigueral boeten voor de misdaad, beminnelijker en welgemaakter te zijn dan de koning.

„Mijne Heeren”, zeide Lodewijk XIV, zijn minister en Lauzun op eenige groote oranjeboomen wijzende, waarvan de gouden vruchten heerlijk tegen het donker loof afstaken, „dit is eene beleefdheid van onzen vroegeren vijand Philips IV, tegenwoordig onzen schoonvader. Hij heet zijn tuinen van hun sieraad beroofd om er de Tuileriën meê te verrijken en de Spaansche koningsdochter zal het lommer van het Escuriaal niet meer betreuren, als ze deze boomen ziet.”

„Sire” zeide Colbert ernstig, „de koningin betreurt een veel smartelijker verlies, dat uwer liefde”.

„Parbleu, om iets te betreuren, moet men het hebben kunnen leeren waardeeren, en zoo ik mij niet vergis..... Zwijg, heer graaf, Uw lichtzinnige toon mishaaft ons, evenals het zijdelingsch verwijt, dat er in uw opmerking ligt opgesloten”.

Lodewijk ging voort, zich tot zijn minister wendende: „Mijn huwelijk is het gevolg van de politiek van Mazarin. Dat is voldoende, om te bewijzen, dat men mijn hart niet heeft geraadpleegd.”

Colbert boog tot antwoord.

„Wat U betreft, mijnheer de Lauzun”, vervolgde de koning, „bedenk dat Maria Theresia koningin van Frankrijk is.”

„De aard mijner gevoelens omtrent Uwe Majesteit mag geen aanleiding tot een redetwist tusschen ons geven, Sire. Ik ben waarlijk wanhopig, dat ik Uw ongenoegen heb opgewekt”.

„Genoeg” zeide Lodewijk XIV, naar een man toegaande, die nog vrij jong was en die, niet op het bezoek van den koning voorbereid, zijn rok had uitgetrokken en bezig was een prachtige agaatroos te snoeien.

Het was de tuinkunstenaar Le Nôtre. In het vorig jaar had hij het plan van den aanleg der bosschages van de Tuileriën gemaakt; nu wijdde hij zijn zorg aan de gewassen, welke er in 't voorjaar zouden bloeien. Le Nôtre, die blijkbaar door de een of

andere onaangename gewaarwording in beslag genomen werd, had de bezoekers niet bemerkt, en bromde in zich zelve; terwijl hij zijn snoeimes langs de takken bewoog, uitte hij een paar krachtige vloeken.

„Wel wel, zijn wij heden zoo slecht geluimd?” vroeg Lodewijk XIV. Le Nôtre, die zich zoo onverwachts in de tegenwoordigheid van zijn koning bevond, nam zelfs niet de moeite om zijn rok aan te trekken en riep zonder meer uit: „Sire, wees rechtvaardig! van morgen hebben de hofdames van mevrouw de Koningin-Moeder een ware strooptocht op mijn gebied ondernomen, en hebben op klacht noch bedreiging gelet. Zie deze Amerikaansche Magnolia, 't is de eenige, welke Uwe Majesteit bezit, er is geen bloempje aan overgebleven. Gelukkig heb ik mijn lievelingsbloem, welke ik met de grootste zorg opkweek, voor haar kunnen verbergen; 't is een roos, die vijftig jaar kan leven als men er maar op let, indien ik sterf voor haar, dat zij jaarlijks maar één bloem draagt”.

Le Nôtre haalde den rozenpot te voorschijn, en sprak vol bewondering: „Het is de roos met honderd bladen, Sire, ik heb haar Goddank nog kunnen redden, doch wanneer iets dergelijks hier wêér gebeurt, dan verzeker ik Uwe Majesteit.....”

„Kom, kom, blijf maar bedaard” antwoordde Lodewijk XIV „de jonge meisjes zijn als de vlinders, zij houden veel van bloemen”.

„Alles goed en wel Sire, maar de kapellen breken geen takken met bloemen af, en eten geen oranjeappelen”.

De zonnekoning glimlachte op dien heftigen uitval van Le Nôtre. „Laat ons hooren” zeide hij, „wie zijn de schuldigen”.

„Allen, Sire, of neen, mijne verontwaardiging maakt mij onrechtvaardig. Er was er een, die het slechte voorbeeld niet navolgde: zij was de schoonste, frisch als deze roos, zacht als een engel. Het lieve kind wilde mij troosten, toen de anderen mijn tuin als een overwonnen rijk plunderden. Zij heet Louise”.

„Hij bedoelt mademoiselle de la Vallière”, zeide Lauzun, „het jonge meisje dat Uwe Majesteit, gisteren bij Madame Henriëtte heeft opgemerkt.”

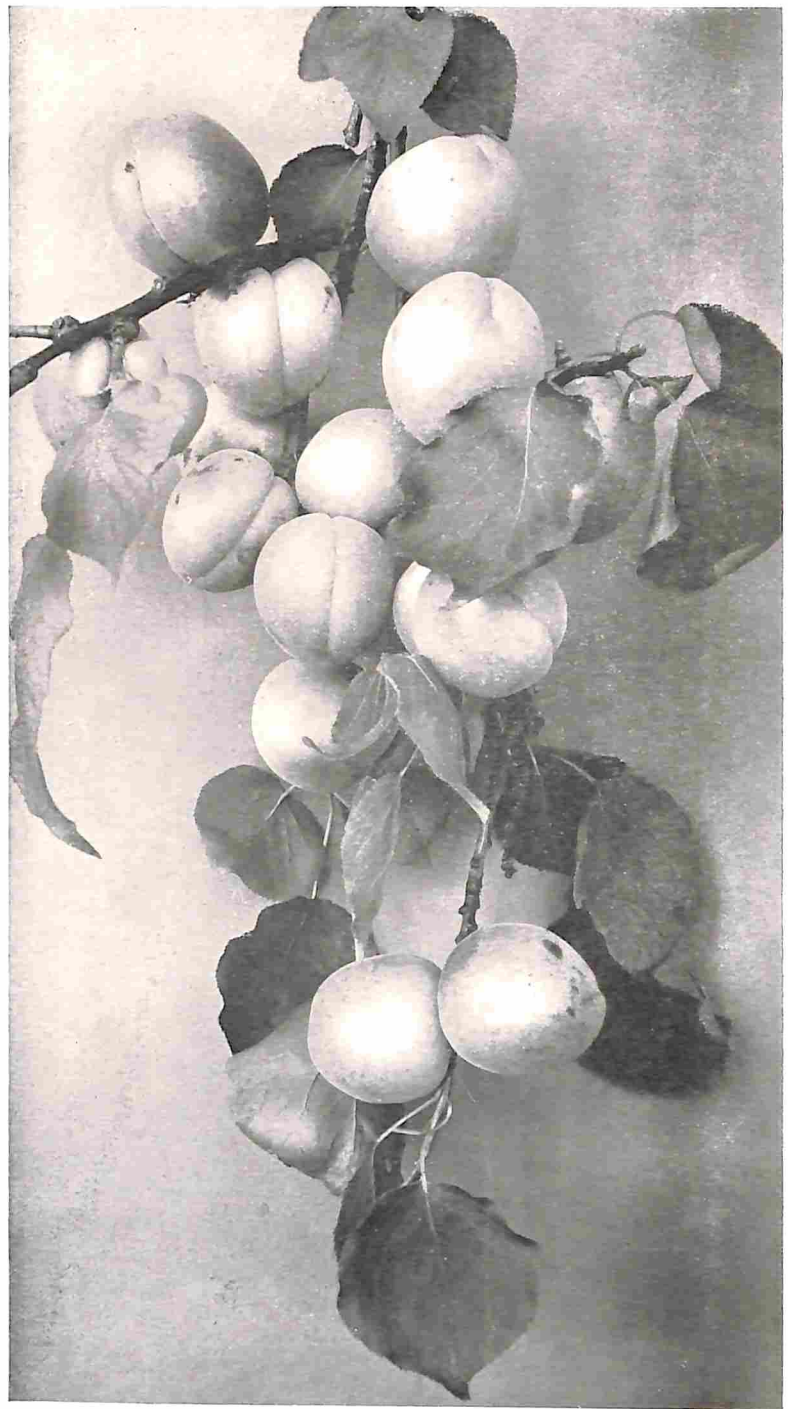

Foto R. Tepe.

DE ABRIKOOS. VRUCHTDAGENDE TAK.

„Zij zal niet onbeloofd blijven”, hernam de koning; „zij zal de eenige zijn van alle hofdames, die het bal zal bijwonen, dat hier zal gehouden worden.”

„Een bal hier? O, mijn arme, arme bloemen” zuchtte Le Nôtre, terwijl hij zich de handen wroog.

„Maar Sire”, waagde Colbert in 't midden te brengen, „Uwe Majesteit heeft tegen van avond beloofd twee bouwkundigen te zullen ontvangen, Claude Ferault, en Liberal Braunt; de eerste moet U het bestek van het Observatoire voorleggen, en de andere dat van het hôtel des Invalides.”

„Ontvang Gij zelf die Heeren”, antwoordde de koning, „wij zullen dansen, terwijl Gij voor onzen roem werkt, de nakomelingschap zal er niets van te weten komen!”

„Het is wel Sire! Ik zal gehoorzamen”. Tot groot verdriet van Le Nôtre had het bal in de broeikassen plaats, welke als bij tooverslag in een danszaal herschapen waren, waar als 't ware wel honderd luchters fonkelden; aan iederen oranjeboom was een lampion opgehangen. Honderd rijk uitgedoschte schoonen bewogen zich in die zee van licht en bloemen.

De jonge koningin was niet op dit drukke feest aanwezig. Maria Theresia, vroom en in zichzelf gekeerd, ontvlood het drukke vermaak van haren koninklijken gemaal.

Zij hield op dat oogenblik haar tante de koningin-moeder gezelschap. Daarom namen madame Henriëtte en Olympe Mancini, gravin van Soisino, de plichten der gastvrouw op zich.

Als een blanke en schuchtere duif had mademoiselle de la Vallière zich ter zijde begeven, en wel juist onder de Magnolia, door haar vriendinnen dien morgen geplunderd, welke onvoorzichtigheid zij moesten boeten, door geen deel aan het feest te mogen nemen.

Een oogenblik daarna beefde Louise van ontroering; haar hand rustte in die van Lodewijk XIV; de koning had de jonge schoone tot zijne danseres uitverkoren. Toen het bal ten einde liep, bracht Le Nôtre, die daartoe bevel had gekregen, de wondere roos met honderd bladen in een rijk vergulden pot aan; de arme man zag er uit als een veroordeelde, die ter strafplaats gaat.

Hij zette den pot op de hoogste trede van een estrade, en ieder kon op den rand van den pot de woorden lezen, welke een groote beroering te weeg brachten:

Aan de schoonste!

Honderd mededingsters verbleekten van afgunst, toen ze vernamen, dat graaf de Lauzun opdracht had, de heerlijke bloem bij mademoiselle de la Vallière te laten bezorgen. Le Nôtre voelde zich zeer gelukkig, toen hij vernam, dat hij de roos, zijn pleegkind, bij mademoiselle de la Vallière mocht gaan verzorgen. Die roos werd een geheimzinnige talisman, welke het jonge meisje met de duurzaamheid van de liefde van Lodewijk XIV in verband bracht. Met angstige bezorgheid sloeg zij haar groei en bloei gade: zij beefde bij het vallen van een blad, schreide wanneer geen nieuwe knop zich vertoonde, om den vlug verwelkten bloem te vervangen.

Louise had aan de inspraak van haar hart gehoor gegeven; eezucht was niet hij haar in 't spel.

Zoo teêr binnend, en zich toch zoozeer over haar liefde schamende, zooals Madame de Sévigné opmerkt, betreurde het jonge meisje haar misstap voor het crucifix, en stortte tranen en gebeden. Wroeging strafte haar wreed voor haar geluk, en meer

dan eens hoorde de priester zuchten en snikken van uit de koninklijke tribune, en zag hij er een witte gestalte knielen.

Dat was mademoiselle de la Vallière, die om vergiffenis bad voor haar liefde. Een gevallen engel, dacht zij nog aan den hemel.

Tien jaren verlieden. De jonge vrouw bleef met heete tranen de zwakheid van haar hart beweenen.

De roos met de honderd, bladeren treffen wij later op het kasteel van St Germain aan, op een marmeren guéridon; niettegenstaande de zorgen van Le Nôtre kwijnde de bloem.

Mademoiselle de la Vallière, die door den koning tot hertogin verheven was, zag het aan, en weende droevig. Zij had dien titel en eerbewijzen aangenomen voor hare kinderen, want zij had twee kinderen van den koning, wiens liefde zij niet meer bezat.

Louise vertrouwde haar smart aan niemand dan aan God, en aan eene vriendin toe, die zij voor betrouwbaar en oprecht hield, Françoise, Athénaïs de Montemar, Hertogin de Montespan.

Toen deze haar op zekeren avond bezocht, vond zij haar in tranen. „Hoe”, riep zij uit, „Gij zit daar maar op het kussen en weent. Heeft de koning U niet opnieuw een bewijs van zijn liefde gegeven. Gij beschuldigt hem ten onrechte, Louise.”

Tot eenig antwoord vestigde mademoiselle de la Vallière hare blik op de roos, die verwelkte.

„Wat zijt Gij toch dwaas bijgeloovig”, zeide Madame de Montespan, die naast haar vriendin had plaats genomen. „Het is toch een onbegrijpelijke kinderachtigheid te denken dat de liefde van den koning aan het bestaan van deze bloem gebonden is. Gij zijt altijd aanbiddelijk, waarom zou hij U niet aanbidden?”

„Omdat een ander behoort te hebben welke ik niet bezit”. Athénaïs beet zich op de lippen.

In deze woorden van Mademoiselle de la Vallière lag een smartelijke ironie, welke aan de sluwe hertogin niet kon ontgaan. Louise begon te begrijpen, dat zij, aan wie zij zich vertrouwde, haar slechts verzekerde zeer aan haar gehecht te zijn, om haar des te zekerder in 't verderf te kunnen storten. Had Lodewijk niet den vorigen dag lang met Athénaïs gepraat! Had hij niet hartelijk om de originele wijze gelachen, waarop zij de dwaze houding en gebaren van sommige hovelingen nabootste, had hij niet op de liefdesverwijtingen van Louise geantwoord:

„Welk een dwaasheid, Louise, Gij maakt een rozenstruik tot Uw vertrouwde, pas op, dat die mij niet belastert. Wie anders dan aan Athénaïs had ik het geheim van een zuiver en minnend hart kunnen mededeelen?”

De lichtzinnige toon van Madame de Montespan, haar gehuichelde vertroosting, vervulden Louise te recht met verontwaardiging. Zij kon zich niet bedwingen, te laten blijken, dat zij de verraderlijkheid, welke onder die betuigingen van gehechtheid en belangstelling schuilde, doorgrond had.

Athénaïs deed alsof zij niets begreep. Zij naderde ongemerkt den rozenstruik, trok uit een harer handschoenen een kleinen flacon, en stortte den inhoud op de bloem uit.

Dit was reeds de derde maal, dat zij door een scherp bijtend vocht trachtte de roos met honderd bladen te doen sterven, overtuigd als zij was, dat Louise eerst bij den dood van haar talisman aan de ontrouw van Lodewijk XIV zou gelooven.

Den volgenden dag vond Le Nôtre zijn pleegkind dood. Hij heeft dit verlies nimmer vergeten, hij die slechts zijn bloemen lief had.

Er blonk een traan in zijn oogen, toen hij Mademoiselle de la Vallière aanzag.

Louise begreep, dat er geen hoop meer was.

Bleek als een doode, sneed zij met een gouden schaar de verwelkte roos af en plaatste die onder een kristallen stomp: toen sloeg zij den blik ten hemel, om daar de kracht te zoeken, voor het brengen van haar offer.

De roemrijke eeuw van Lodewijk XIV zou spoedig voorbij zijn.

Het was in dien noodlottigen tijd toen de bleke hongersnood binnen, en Malborough en Prins Eugenius buiten Parijs woedden.

De klokken van het klooster in de rue St. Jacques luiden ter uitvaart, en twee lange rijen Carmeliter nonnen geleidden een harer zusters naar haar laatste rustplaats.

Toen zij in hare cellen waren teruggekeerd, nadat zij hare gebeden hadden gezegd, kwam een grijsaard en knielde bij het graf, behoedzaam haalde hij een verdorde roos van onder een kristallen stomp te voorschijn, en legde die op het graf, terwijl hij zuchtte:

„Arme vrouw! arme bloem!”

Die grijsaard was Le Nôtre; en de Carmeliter non, die gestorven was, was Louise de Miséricorde, vroeger Mademoiselle de la Vallière.

(Naar EUGÈNE DE MIRÉCOURT).

Foto Haagsch Ill.-Bureau.

HUIZE „VREUGD EN RUST” TE VOORBURG,

door de gemeente 's-Gravenhage aangekocht, om er een voorname theeschenkerij te vestigen. Voorburg's gemeentebestuur, dat ook onderhandelingen met den tegenwoordigen eigenaar had aangeknoopt, is over dezen verkoop zeer slecht te spreken, verwijt den eigenaar kwade trouw en zal vernietiging van het Haagsche Raadsbesluit aanvragen.